

Alles is ijdelheid

Preek over Prediker 1:1

Te lezen: Prediker 1 en Romeinen 8:18-25

Ik weet niet zeker hoe het u verging tijdens de schriftlezing. Maar ik vermoed, dat u bij het luisteren naar de woorden uit Prediker 1 niet bij uzelf dacht:

‘Dat is een fijn bijbelgedeelte voor deze dienst! We gaan vanmorgen vast en zeker opgebeurd en bemoedigd weer naar huis! Na een preek over zo’n gedeelte kunnen we er als gelovigen weer een weekje tegen!’

‘Alles is ijdelheid’, zegt Prediker. Alles wat op aarde gebeurt, en alles wat mensen doen, stelt eigenlijk niets voor.

Het stelt net zo weinig voor als een zuchtje van de wind. Je voelt iets langs je heen strijken, de bladeren van de bomen ritselen even, en weg is het! Het laat niets achter! Je krijgt het nooit in je vingers. Probeer de wind maar eens te vangen en in een kooitje in je werkkamer op je bureau te zetten!

Dat is best een leuk idee. Zo’n kooitje in de directiekamer van een groot bedrijf, waar voortdurend de telefoon gaat en heren in driedelig krijtjesstreepkostuum gewichtige stukken doornemen en belangrijke gesprekken voeren. Zo’n kooitje op een vergadertafel op het Binnenhof in Den Haag. Of op de bestuurstafel van een kerkelijke vergadering. Van een synode of van onze eigen baptisten A.V.

Zo’n kooitje met een kaartje waarop de woorden uit Prediker 1:14 staan:

‘Alles is ijdelheid en najagen van wind!’

Wat levert het allemaal op? Wat vind je er over vijf jaar van terug? Wat neem je er blijvend van mee? Wat is de zin van alles? Van al ons zwoegen? Van al onze opwindning en drukte? Van al onze plannen? En studieprojecten?

En experimenten? En analyses van de situatie? En van onze overuren? Door de belasting financieel bijna niets! Geestelijke waarde belasting!

Prediker is geen inspirerende lectuur. Sommigen veren er enthousiast bij op. Maar daar zit dan een luchtje aan.

Zoals bij de HAVO-leerling. Die las Prediker 1:18 : ‘In veel wijsheid ligt veel verdriet, en als iemand kennis vermeedert, vermeedert hij smart’. En toen schoof hij opgelucht alle schoolboeken op zijn bureau weg en nam een ‘Suske en Wiske’ ter hand.

Maar overigens? Als het allemaal niet zo lekker loopt op je werk of in je studie. Als dingen mislukken. Als je er alleen maar moe van wordt. Dan moet je er voor oppassen aan Prediker 1 niet een gevoel van mismoedigheid over te houden. Het is toch

allemaal niets! Staat nog in de bijbel ook! Dus wat zou er verder nog? Alles is ijdelheid en najagen van wind.

Prediker is een ongemakkelijk boek. Sommige woorden van Prediker zijn bijna onverteerbaar voor ons. Ze blijven ons dwars in de keel steken.

‘Alles is ijdelheid?!’ Dat nemen we niet! Zeker als gelovigen nemen we dat niet! Als je je leven aan God hebt gegeven mag je er op vertrouwen dat je leven zin en waarde krijgt! Je mag dan rekenen op de leiding van God, óók in zulke gewone zaken als je dagelijks werk en je studie. God wil dat allemaal gebruiken in zijn plan met je leven. En in het plan dat Hij met mensen om je heen heeft.

We nemen het niet! Wie is die Prediker eigenlijk? Is hij zijn geloof soms kwijt geraakt?!

Prediker is een ongemakkelijk boek. Je kunt er als christen, als wedergeboren kind van God, als mens die het nieuwe leven ontvangen heeft, als gelovige die de Heilige Geest ontvangen heeft, tegenin gaan en zeggen: ‘Kijk eens, die woorden van Prediker zijn natuurlijk niet het getuigenis van een christen!’

Je kunt proberen die woorden van Prediker voor gelovigen onschadelijk te maken. Je kunt zeggen: Prediker heeft het over de ijdelheid van het leven zonder God. Werken, zwoegen en studeren zonder God is inderdaad ijdelheid. Maar voor ons ligt dat natuurlijk heel anders!

Dat kun je allemaal zeggen. En er zit veel waars in al die opmerkingen. Maar Prediker blijft een ongemakkelijk boek. Prediker zing een lied, een droef lied. En vóór je het weet, en terwijl je er zelf van schrikt, kan dat lied een gevoelige snaar in je eigen hart laten meetrillen.

Vroeger, bij mijn ouders thuis, stond een piano. Als je er op speelde kon het zo maar gebeuren dat de kachel in de kamer mee ging doen. Een bepaalde toon van de piano had een trilling die iets in de kachel mee deed trillen.

Zo kunnen de woorden van Prediker iets in je eigen gelovig hart laten meetrillen. Tot je eigen schrik misschien! Verdraaid, leeft dat diep weggestopt ook in mijn hart!

- Een voorganger vroeg: Wat vind je er over twintig jaar van terug dat ik vijf jaar gewerkt heb in de gemeente te X? Zullen de mensen dan zeggen: Kijk, hier heeft Jan vroeger gewerkt. Dat kun je daar en daar aan zien. Al die preken, al die bezoeken, al die vergaderingen.... Soms moet ik mij troosten met de opmerking: Ja, maar als je dat allemaal nou eens niet gedaan had! Dan was het vast en zeker helemaal fout gegaan!

- Iemand, een gelovige, die met geestelijk gehandicapten werkt zei: Soms heb ik moeite om de zin van mijn werk te zien. Zeg niet te gauw: Maar het is toch geweldig mooi en goed wat je doet. Wat me bezig houdt is dit: Mijn werk heeft zo weinig toekomst. De dag van morgen is precies gelijk aan die van vandaag. Vandaag verzorg ik mensen die soms bijna niets zelf kunnen. En morgen doe ik het weer. Mijn pupillen worden er niet beter van. Ze worden alleen verzorgd. Dag in, dag uit.... Dat is hun leven. Dat is ook mijn leven....

Nu moeten we oppassen. We moeten nu niet gaan discussiëren. En zeggen dat je het anders moet zien. En dat er andere kanten aan deze zaak zitten. En dat....

Ik ben een beetje bang voor discussies over deze dingen. Het zou kunnen zijn dat we met onze zakelijke, verstandige en vrome argumenten die snaar die in ons eigen hart is gaan meetrillen tot zwijgen proberen te brengen.

Wie was Prediker? Het was niet zomaar een man met een filosofietje over het leven. Hij zegt van zichzelf dat hij koning te Jeruzalem was. En niet zomaar een koning. Hij presenteert zich als koning Salomo, de rijkste en de wijste koning die ooit op Jeruzalems troon heeft gezeten.

Hij zegt: 'Ik ben groter en rijker in wijsheid geworden dan allen die vóór mij over Jeruzalem geregeerd hebben'.

Dit geeft de woorden van Prediker een ongelofelijk gewicht. Als er één is die over deze dingen recht van spreken heeft, is het deze man. Hij heeft het leven naar alle kanten in zijn rijkdom leren kennen. Hij kende het leven in al zijn volheid en goedheid.

Hij was de rijkste man van zijn tijd.

En de meest wijze.

Hij had ongelofelijk veel gepresteerd. Hij had de tempel gebouwd. En een schitterend paleis voor zichzelf.

Buitenlandse vorsten liepen bij hem in en uit om van hem te leren hoe je koning moet zijn.

Salomo was de koning van Israëls gouden eeuw. In de figuur van Salomo tekent zich de gestalte af van de verwachte vredevorst die eens zal regeren in het Rijk van God.

En uitgerekend deze man, die in zijn leven en werken de voorsmaak heeft gehad van het volkomen leven zoals God het eens te leven zal geven, zegt: 'Alles is ijdelheid!' Zijn rijkdom, zijn wijsheid, zijn politieke en bouwkundige prestaties: 'Alles is ijdelheid'.

Om de woorden van Prediker naar waarde te kunnen schatten moeten we nog een ding bedenken. Het boek Prediker wordt in de joodse synagoge gelezen tijdens de viering van het Loofhuttenfeest.

Het Loofhuttenfeest: Dan gedenkt Israël de tocht door de woestijn, vóór het het Beloofde Land binnentrok. De loofhutten, gemaakt van bladeren en takken, waarin de Joden dan wonen of tenminste hun maaltijd gebruiken, roepen de voorlopige en primitieve behuizing op van de jaren van de reis door de woestijn.

Als tijdens het Loofhuttenfeest het boek Prediker wordt gelezen, gebeurt er iets schokkends: De koning van het Beloofde Land treedt af en gaat met zijn volk terug naar de woestijn.

Het Beloofde Land: Het land waaraan God grote beloften had verbonden. Vrede, welstand, vreugde, wijsheid: Dat alles zal dáár werkelijkheid worden. En vanuit dat land zal de gehele aarde er mee gezegend worden.

In de tijd van Prediker leek het allemaal al bijna werkelijkheid geworden. En dan zegt uitgerekend de koning van deze gouden eeuw: Mensen we zijn er nog lang niet. Ik heb het zelf gezien. Er is zoveel dat ijdelheid is. In al ons werken, zwoegen en studeren zit zoveel waarvan je je moet afvragen waar het eigenlijk toe dient. We doen zoveel in ons dagelijks leven, waarvan je de zin niet kunt aantonen. En dat toch gebeuren moet!

Prediker is een ongemakkelijk boek. Want het bepaalt ons bij de woestijnkant van het leven dat je als gelovige op deze aarde leeft. We zijn er nog niet! En dat merken we ook!

De zin van het dagelijks werk is geen gesneden koek voor een christen. Tenminste: Vaak niet. Daar kun je je heel geestelijk van afmaken door te zeggen: Ja maar, je dagelijks werk heeft dan ook alles te maken met deze wereld en het in stand houden daarvan. Maar deze wereld gaat voorbij! Voor ons als christenen ligt de zin van het leven in het geestelijke en niet in deze wereld!

Ik vind dit een ongeestelijke opmerking. Deze oude aarde mag dan voorbijgaan, maar de Bijbel leert ook dat daarna een nieuwe aarde komt. Die heet ook aarde! Het aardse heeft dus toekomst! En dus moet je als gelovige de zin van het leven ook in het aardse zoeken. Dat zijn we verplicht aan God die eens het aardse leven geschapen heeft en in de toekomst een nieuwe aarde zal geven.

De zin van het leven ligt ook in het aardse en in het uiterlijke en lichamelijke. We geloven toch in een lichamelijke opstanding?!

Het lichamelijke wordt niet afgeschreven, maar heeft toekomst in het Koninkrijk van God dat komt.

Joël profeteert dat eens Gods Geest zal worden uitgestort op alle vlees. 'Op alle vlees'.

Dat is de toekomst die wij verwachten: Het grote Pinksteren voor heel de schepping. Gods Geest uitgestort op alles wat leeft en een lichaam heeft, en op aarde dingen doet. Dat is geestelijk. Daar hoort het aardse en lichamelijke bij....

Als gelovige moet je de pijn willen voelen van het soms zinloze van alles wat je, ook in je dagelijkse werk, doet. Het heeft te maken met het onvolkomene van deze aarde en het leven er op.

En je moet het willen voelen, omdat we een nieuwe aarde en een nieuw lichaam verwachten.

Prediker voelt die pijn, en laat hem door zich heen gaan als hij verzucht: 'Alles is ijdelheid'.

Paulus, in Romeinen 8, schrijft: 'De schepping is aan de vruchteloosheid onderworpen.... De ganse schepping in al haar delen zucht en is in barensnood. En ook wij, die de Geest ontvangen hebben zuchten....'

Dat is dezelfde pijn: opgelopen aan de onvolkomendheid van deze schepping. Dezelfde pijn die Prediker onder woorden brengt met: Alles is ijdelheid.

En die pijn en dat ongemak moeten we willen voelen. Want we verwachten een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Amen.